

Maria Wrońska-Friend

College of Arts, Society and Education
James Cook University
Cairns, Australia

Spółeczność LGBTQIA w muzeach australijskich: wskazówki programowe

Zorganizowany ruch społeczności nieheteronormatywnych, obecnie znany jako społeczność LGBTQIA, w Australii rozpoczął aktywną działalność już pod koniec lat 60. ubiegłego wieku. W 1978 r. w Melbourne została założona pierwsza organizacja, której celem było dokumentowanie historii tego ruchu: *Australian Gay and Lesbian Archives*, czyli ALGA¹. W 1982 r. w Constitutional Museum w Adelajdzie zorganizowano pierwszą monotematyczną wystawę poświęconą społeczności LGBTQIA: *Becoming Visible: Lesbians and Male Homosexuals — From Oppression to Liberation* (Nguyen 2016: 39–40). W następnych dekadach zainteresowanie muzeów australijskich ruchem LGBTQIA przybrało na sile: do roku 2010 zorganizowano w tym kraju ponad 25 wystaw w całości poświęconych tematyce LGBTQIA (Davison 2011: 153). Kilka z nich było wystawami objazdowymi, o zasięgu ogólnokrajowym. Dodatkowo tematykę LGBTQIA zaczęto włączać do wystaw o charakterze ogólnym, prezentującym różnorodne aspekty życia społeczeństwa tego kraju (Nguyen 2018).

¹ Inne ze specjalistycznych archiwów dokumentujących ruch LGBT w Australii to *Women's Liberation and Lesbian Feminist Archives* w Melbourne, *The Pride History Group* w Sydney, *Gay and Lesbian Archive of Western Australia*, etc. (Davison 2011: 149, 153).

Na początku lat 90. ubiegłego wieku, przy *Museums Australia*² — głównej organizacji tego kraju skupiającej ruch muzealny, powstała sekcja *Gay and Lesbian Alliance of Museums Australia* (GLAMA), której zadaniem było reprezentowanie w ruchu muzealnym interesów społeczności LGBTQIA. W roku 1993 stwierdzono potrzebę przygotowania wytycznych, jakimi muzea australijskie winny kierować się przygotowując programy uwzględniające tematykę LGBTQIA. W ciągu następnych dwóch lat Robert Swieca, przewodniczący GLAMA, przeprowadził szeroko zakrojone konsultacje z pracownikami muzeów australijskich oraz przedstawicielami ugrupowań LGBTQIA, w wyniku których powstał dokument *Gay & Lesbian Policy Guidelines for Museum Programs and Practice* (Zalecenia Dotyczące Społeczności LGBTQIA w Programach i Praktyce Muzealnej). Dokument ten został przyjęty na konferencji *Museums Australia* w grudniu 1995 i opublikowany przez tęże organizację w 1999 r.³ Ponieważ w ostatnich dwóch dekadach sytuacja społeczności LGBTQIA w Australii uległa daleko posuniętym zmianom, obecnie trwają prace nad nową, uaktualnioną wersją tego dokumentu.

Poniżej przedstawiam wybrane zagadnienia przedstawione w pierwotnej wersji dokumentu, bo chociaż powstał on ćwierć wieku temu i na innym kontynencie, wiele z jego założeń jest nadal aktualnych i być może staną się one przydatne w pracy muzealników polskich.

Zalecenia Dotyczące Społeczności LGBTQIA w Programach i Praktyce Muzealnej

Wstęp

Do niedawna⁴ programy muzeów australijskich nie uwzględniały kulturowego zróżnicowania tutejszej społeczności, w swojej pracy kierując się wartościami i interesami dominującej grupy społecznej. Przedstawiciele społeczności LGBTQIA byli marginalizowani, a historia tej grupy społecznej na ogół nie była uwzględniana w działalności muzeów. Zmiana polityki społecznej Australii, dla której obecnie głównym zadaniem jest uwzględ-

² Obecna nazwa tej organizacji to *Australian Museums and Galleries Association*.

³ Dokument ten znajduje się na stronie *Australian Museums and Galleries Association* w sekcji *Policies and Submissions* (*Gay & Lesbian Policy Guidelines for Museums Programs and Practice* 1999).

⁴ W kontekście tego dokumentu oznacza to: do lat 80. XX w.

nienie odmienności i zróżnicowania społecznego tego kraju, wymaga, aby muzea wprowadziły do swoich programów zagadnienia związane z historią i kulturą społeczności LGBTQIA.

Autorzy tego dokumentu nie chcą narzucać określonego punktu widzenia publiczności odwiedzającej muzea; jego celem jest zakwestionowanie dotychczasowej pozycji muzeów odnośnie społeczności LGBTQIA, jak również zachęta do nawiązania dialogu z przedstawicielami tej społeczności.

Nazwa *gay and lesbian* używana jest w tym dokumencie ze względów praktycznych i dotyczy również innych grup nieheteronormatywnych, takich jak osoby biseksualne, transpłciowe, queer, etc.

Choć większe z muzeów Australii nawiązały już dość regularną współpracę ze społecznością LGBTQIA, w innych muzeach uwzględnienie tej tematyki może okazać się długotrwałym i złożonym procesem. Autorzy zdają sobie sprawę, iż nie wszystkie muzea będą mogły w pełni wprowadzić przedstawione tu zalecenia, jednak najważniejszym aspektem sugerowanych zmian jest sam proces poznawczy związany z tą pracą.

Preambuła

Opowieści ludzi, którzy zmagają się z akceptacją, poszanowaniem i zrozumieniem samych siebie, łączy wspólny wątek: każda z tych osób sądziła, iż jej los jest pojedynczym, odizolowanym przypadkiem. Po dojściu do samoakceptacji, osoby te chcą odnaleźć swoje miejsce w społeczności, poznać swoją historię, kulturę, seksualność oraz życie tych, którzy przed nimi podążali tą samą drogą.

Wyobcowanie i izolacja, wynikające z systematycznej eliminacji historii i kultury społeczności LGBTQIA z życia publicznego, jest jednym z głównych problemów, jakich doświadczają członkowie tej grupy. Brakuje informacji, która przeciwstawiałaby się stereotypowym przedstawieniom tej społeczności w mediach i w ogólnym życiu społecznym. W tym systemie dezinformacji partycypują muzea, które nie przedstawiają informacji na temat wkładu społeczności LGBTQIA do historii kraju lub prześladowań, dyskryminacji a nawet zabójstw popełnianych na członkach tej społeczności.

Poza wyłączeniem i marginalizacją tej społeczności, są jeszcze inne powody, dla których tematyka LGBTQIA powinna być reprezentowana w kolekcjach muzealnych, programach edukacyjnych i na wystawach.

Tymi wartościami są:

- zasada sprawiedliwości społecznej: zakaz prześladowania ludzi ze względu na ich orientację seksualną,
- zasada włączenia: społeczności LGBTQIA i związane z nimi osoby stanowią co najmniej 10% społeczeństwa i publiczności muzeów. Z tego powodu, ich kultura i historia powinny być włączane do działalności muzeów, tym bardziej iż są oni płatnikami podatków, z których muzea są utrzymywane,
- edukacja: brak informacji w muzeach na temat historii i kultury społeczności LGBTQIA powoduje zafałszowanie historii i przyczynia się do utwierdzania mitu iż heteroseksualność jest społecznie obowiązującą normą,
- zasada różnorodności kulturowej: seksualność, obok innych czynników, jest jednym z istotnych aspektów polityki różnorodności kulturowej, którą powinny kierować się współczesne muzea Australii, realizując swoje programy.

Ogólne założenia

Celem tego dokumentu jest zachęcenie muzeów do włączenia do swojej działalności różnorodnych aspektów życia społecznego, politycznego i kulturalnego społeczności LGBTQIA. Społeczna i prawna akceptacja społeczności LGBTQIA powinna być odzwierciedlona w programach instytucji kulturalnych tego kraju. Zadaniem muzeów jest kształtowanie społecznych postaw, włączając w to korygowanie niesłusznych i dyskryminujących opinii z przeszłości.

Kolekcje i programy

Muzea powinny odzwierciedlać różnorodność kulturową społeczności, jakie prezentują w swoich kolekcjach, badaniach, wystawach i programach publicznych. Przedstawiciele LGBTQIA stanowią istotną część tej społeczności. Środowisko LGBTQIA jest silnie zróżnicowane i to zjawisko również powinno być uwzględnione w pracach muzeum.

1. Zasady organizowania kolekcji

Znaczenie ruchu LGBTQIA w życiu australijskiego społeczeństwa powinno znaleźć swój wyraz w kolekcjach publicznych. Muzea powinny aktywnie rozwinąć zbiory dotyczące grup LGBTQIA we współpracy zarówno z tymi

społecznościami, jak również z indywidualnymi osobami. Przy organizowaniu kolekcji należy brać pod uwagę następujące kryteria.

- Poszanowanie praw jednostki. Ze względu na doświadczaną dyskryminację, niektórzy przedstawiciele tej społeczności być może nie zechcą być identyfikowani przez szerszą publiczność. W związku z tym, przejmując kolekcję, muzeum powinno określić warunki możliwości publicznego wykorzystania tych zbiorów oraz możliwość ujawnienia orientacji seksualnej danej osoby. Muzeum powinno mieć podpisaną oficjalną umowę z osobą, która nie chce, aby publicznie ujawniać jej orientację seksualną. Taka umowa powinna uwzględniać specjalne sytuacje, ramy czasowe i stopień dostępu; na ogół umowa taka traci ważność wraz ze śmiercią danej osoby. W przypadku osób zmarłych, muzeum nie powinno przyjmować kolekcji, które ograniczają lub w pełni zastrzegają informację o orientacji nieheteronormatywnej danej osoby. W przypadku materiałów filmowych lub fotograficznych, warunkiem przyjęcia kolekcji przez muzeum jest zgoda przedstawionych tam osób na publiczne wykorzystanie takiej dokumentacji.
- W przypadku osób, które publicznie ujawniają swoją przynależność do grupy LGBTQIA, informacja ta powinna być uwzględniona w dokumentacji zbiorów. Potencjalna kolekcja nie może być odrzucona przez muzeum tylko na tej podstawie, iż dana osoba jest członkiem grupy LGBTQIA.
- Muzeum powinno uwzględnić fakt, iż społeczność LGBTQIA jest silnie zróżnicowana i ta różnorodność powinna znaleźć swoje odbicie w zbiorach muzeum.

W przypadku materiałów o charakterze erotycznym, powinny obowiązywać takie same zasady jak w przypadku podobnych materiałów związanych z osobami heteroseksualnymi.

2. Badania

Muzea powinny zachęcać społeczności LGBTQIA do podjęcia badań dotyczących kolekcji związanych z historią, kulturą lub sztuką tej społeczności.

3. Wystawy i inne programy publiczne

Muzea powinny aktywnie włączać społeczność LGBTQIA do swoich programów, takich jak wystawy, programy edukacyjne i przekaz medialny.

Przedstawiciele tej społeczności powinni być konsultowani w sprawie publicznego pokazu obiektów z kolekcji muzeum. Konsultacja może być prowadzona w różny sposób: na przykład poprzez bezpośredni kontakt określonego pracownika muzeum z przedstawicielem grupy lub, w niektórych sytuacjach, konieczne może być stworzenie grupy konsultacyjnej z udziałem kilku członków miejscowej społeczności LGBTQIA, którzy będą pełnić rolę stałych doradców.

Zróżnicowanie polityczne, społeczne i kulturowe w obrębie społeczności LGBTQIA

Wbrew istniejącym stereotypom, środowisko LGBT jest bardzo zróżnicowane. Wiele wyznaczników tego zróżnicowania jest niezwykle istotnych dla identyfikacji poszczególnych ugrupowań i muzea przygotowując programy, powinny te kwestie uwzględnić.

W swoich działaniach, muzea powinny aktywnie przeciwstawiać się stereotypowym przedstawieniom społeczności LGBTQIA; dążyć do ukazania zróżnicowania istniejącego w obrębie tej grupy; konsultować się z odpowiednimi przedstawicielami tej społeczności odnośnie dokumentacji i kolekcji związanych tą grupą, jakie znajdują się w muzeum.

Relacje muzeów ze społecznościami LGBTQIA

Muzea powinny aktywnie dążyć do rozwoju pozytywnych relacji ze społecznościami LGBTQIA poprzez prowadzenie regularnych konsultacji, w wyniku których będzie możliwe przedstawienie pełniejszego obrazu tej złożonej społeczności. Tematyka LGBTQIA może być uwzględniona w programach muzeów w wiele sposobów, na przykład poprzez specjalne projekty/wystawy dotyczące określonej grupy w obrębie społeczności LGBTQIA; włączenie tematyki LGBTQIA do innych projektów/wystaw; umożliwienie dostępu społeczności LGBTQIA do zbiorów muzealnych.

Adekwatność przekazu

W przeszłości, przedstawiając ogólny obraz społeczeństwa Australii, muzea na ogół pomijały w swoim przekazie informację o istnieniu alternatywnych seksualności. Takie zaniedbania powinny być korygowane i nie powinny mieć miejsca w przyszłych programach. Nie należy jednak rozumieć tego zalecenia w ten sposób, iż zadaniem muzeum powinna być promocja ho-

moseksualizmu. Informacja będąca istotą przekazu muzealnego powinna być obiektywna, kompletna i wyważona.

Skuteczne zarządzanie

Starsi rangą pracownicy muzeów, dyrektorzy i członkowie rady nadzorczej, mają największy wpływ na wprowadzenie zasad polityki LGBTQIA do muzeów australijskich, ponieważ to przede wszystkim oni podejmują decyzje o działalności programowej swoich instytucji. W ich gestii powinno być uwzględnienie wytycznych tej polityki w zakresie organizacji zbiorów, programów publicznych oraz polityki personalnej.

Zasady zatrudnienia i polityka personalna

Rekrutacja pracowników. Muzea powinny oferować pracownikom równe szanse w zakresie zatrudnienia i kształcenia, niezależnie od ich orientacji seksualnej. Kryteria naboru pracowników powinny być przygotowane w taki sposób, aby zapewnić iż nie będzie miała miejsca dyskryminacja ze względu na orientację seksualną potencjalnych pracowników.

Szkolenie pracowników. Muzea powinny prowadzić szkolenia pracowników tak, aby lepiej zrozumieli zagadnienie zróżnicowania seksualnego, szczególnie rolę muzeów w zakresie dokumentacji, analizy i interpretacji różnorodnych zagadnień związanych z życiem współczesnego społeczeństwa. Muzeum powinno przedstawiać holistyczny obraz różnorodności kulturowej, w którym będzie miejsce dla społeczności LGBTQIA.

Organizując programy, które uwzględniają tematykę LGBTQIA, muzeum może spotkać się z niezrozumieniem i uprzedzeniem zarówno ze strony pracowników, jak i publiczności. Muzeum powinno wykorzystać tę sytuację, aby poprzez szkolenia i sesje informacyjne pogłębić wiedzę pracowników na temat zagadnień przedstawionych w programie.

Organizacja *Museums Australia* powinna zachęcić instytucje prowadzące kursy z zakresu muzealnictwa, aby w ich programach znalazła się informacja promująca niniejsze wytyczne.

Organizacja *Museums Australia* oraz poszczególne muzea powinny czynnie popierać program zapewniający partnerom członków społeczności LGBTQIA zatrudnionych w muzeach, prawo do emerytury oraz innych przywilejów wynikających z pracy w tych instytucjach.

Bibliografia

Davison Kate

2011: *Agents of Social Change? LGBT voices in Australian museums*, „The La Trobe Journal”, t. 87.

Middleton Craig, Sullivan Nikki

2019: *Queering the Museum*, Abingdon, Oxon: Routledge.

Nguyen Vu Tan

2016: *Mediating queer controversy in Australian museum exhibitions*, „Historic Environment” t. 28 (3).

Nguyen Vu Tan

2018: *Queering Australian Museums: Management, Collections, Exhibitions, and Connections*, PhD thesis, Museum Studies, Faculty of Arts and Social Sciences, The University of Sydney.

Strony internetowe

ALGA

Australian Lesbian & Gay Archives, www.alga.org.au, data odczytu: 12.08.2020.

Gay & Lesbian Policy Guidelines for Museum Programs and Practice

1999: Museums Australia https://www.amaga.org.au/sites/default/files/uploaded-content/website-content/SubmissionsPolicies/glama_gay_and_lesbian_policy_1999.pdf, data odczytu: 12.08.2020.

Maria Wrońska-Friend

The LGBTQIA community in Australian museums: program guidelines

The paper provides a brief overview of the history of the LGBTQIA community programs in Australian museums towards the end of the 20th century. In 1995 the GLAMA group (Gay and Lesbian Alliance of Museums Australia) created the *Gay & Lesbian Policy Guidelines for Museum Programs and Practice*, in order to encourage local museums to include in their programs cultural heritage of the LGBTQIA groups. The article presents the summary of major recommendations included in this policy.

Key words: LGBTQIA community, museum policy guidelines, museums Australia